



САША ПАНЧИЋ, СЛИКАР

## КУЛТУРА СЛОБОДЕ

Кад Замјатин каже да избављење од слободе постаје предуслов среће, он се неизмерно игра и шали са системом који то уистину покушава да оствари. Ми данас јесмо ликови његовог романа, само не под идеолошким оквиром, него у раму високе продуктивности и масмедијских звезда. Заробљени смо у архитектури људских слабости. Можда је једини излаз управо онај кроз који се и Замјатин провукао... хумор!

Да низови слова на пространству белог папира нису узалуд ту, као ни линије које рука повлачи градећи цртеже, из којих настају облици, чији обриси граде сенке или површине, сведочи недавна изложба Саше Панчића, председника Управног одбора УЛУС-а, члана Европске академије уметности (Academie Europeenne des ARTS), сликара који је постдипломске студије цртежа завршио на Факултету ликовних уметности у Београду, у класи Драгана Лубарде... Човека склоног да из ритма свакодневног извуче есенцију времена, а онда је постави унутар рама за слику.

*\* Крај октобра у Галерији Озон обележила је Ваша изложба „Тренутак асиметричног ћутања“. Како је идејно исходиште изложбе био роман Замјатина „Ми“ из 1920. године, чини се да се ту не ради о ћутању, већ о занимљивом разговору на маргинама времена – из кога је изложба и настала. Какав је то сусрет био?*

– Велика, универзална тема неслободе, система окренутог против сваке индивидуалне креативности, бриљантно је испричана у роману „МИ“ Јевгенија Замјатина.

Тај текст ме је повукао, боље речено примио сам га као поруку и имао сам жељу да на њега одговорим. Серију апстрактних цртежа назвао сам *Писмо*, динамички их подржао видео радовима, те тако ликовним елементима срочио одговор на примљену поруку. Отварајући на тај начин дијалог између различитих културних оквира, историјских околности, прошлости и садашњости, пожелио сам да ликовним радовима, емоцијама и идејама, људски загрлим Замјатина. Тамо далеко..., негде у Сибиру 1920.

Ова изложба је покушај солидарности са свим оним храбрим појединцима који су уградили своје мисли, дела и животе у нешто што бисмо данас могли назвати културом Слободе.

*\* Сликајући свет будућности, у коме се, нажалост, све више препознајемо, Замјатин говори о времену у коме избављење од слободе постаје предуслов за срећу, времену у коме су снови озбиљно психичко*



обоглење, као и емоције, усталом, о времену у коме се уметност производи. Колико смо близу да постанемо стварни ликови Замјатинове антиутопије?

– Важан део поставке су три видео рада. Наизглед једноставни, са непрестаним динамичким променама они потцртавају природу креативног мишљења. Код Замјатин каже да изабављење од слободе постаје предуслов среће, он се неизмерно игра и шали са системом који то уистину покушава да оствари. Ми данас јесмо ликови његовог романа, само не под идеолошким оквиром, него у раму високе продуктивности и масмедиских звезда. Заробљени смо у архитектури људских слабости. Можда је једини излаз управо онај кроз који се и Замјатин провукао... хумор!

„Говоре да постоји цвеће које се расцветава само једном у сто година. Зашто да не буде и такво цвеће које цвета једном у хиљаду – у десет хиљада година. Можда о томе до данас нисмо знали само зато што нам је баш сад наишло то једном у хиљаду година.

И сад, блажен и пијан, спуштам се низ степениште ка дежурној и брзо, на моје очи, свуда унаоколо нечујно прскају хиљадагодишњи пупољци, и расцветавају се фотеље, ципеле, златне плочице, сијалице, нечије тамне длакаве очи, гравирани стубови оградe, испуштена на степеник марамица, сточић дежурне, над сточићем – нежно – мрки, пегави образи Ју. Све је необично, ново, нежно, ружичасто, влажно.”

*\* „Чудновато: зар се никакво средство не може измислити да се излечи ова болест сневана, или да се учини разумном – можда чак и корисном.” Није ли неизлечива болест сневана управо корен нашег опстанка?*

– Ја не бих могао без сневана. Тај дивни простор у којем је лебдење заменило ход прави је расадних идеја. Увек ми се чинило да је сневана домовина добрих људи, храбрих истраживачких духова спремних да се суоче са собом. Сневанање није бег од спољног света, оно је део наше стварности, некад и више него што мислимо.

*\* „Свака изложба је документ, возна карта пређеног пута” – рекли сте. Чини се да је пут који води до ове изложбе кренуо давно, у сабирању свих искустава бурног краја 20. века, у првим корацима ка уметности, у сусретању са унутарњим и спољашњим световима. Вероватно и у изборима...*

– Да бих дочарао мој однос и осећај према животном путовању, будући да је оно у највећем мери стваралачко, послужићу се сликом коју сам записао прошле године на улици:

У аутобусу градског превоза, сви путници седе...., нема гужве. Слободна места у таквим околностима су увек седишта окренута насупрот кретању аутобуса. Простор, време и догађаји смештени су у правилности кретања ка нечему (лице је оријентација за напред, а леђа за позади). И одједном преко тих седишта као неких пукотина, открива се нелагодност враћања – напетост оличена у седишту „наопаке кретање” сачекује придошлог путника. Он прво пажљиво тражи „нормално” слободно место окренуто – напред... Кад установи да га нема, невољно, али храбро седе на то „наопако”. Осећај да њега тај аутобус не носи, већ враћа, брзо се губи уласком нових путника.

Као пингвини, мирни и окренути ка сунцу, путници усмерени у непознато време – простор, мирно учествују у свеопштој кретању.

Сви смо у том аутобусу без могућности да њиме управљамо, неки занесени, други свесни. Моје станице су изложбе, бацам им се у наручје пун страсти и очекивања да ћу са њима бити бар мало бољи човек.

Питање избора је древна дилема кокошке и јајета, шта је то нас одабрало, а шта смо ми бирали? Тако професор Драган Лубарда каже да га је срела Линија!, док је мене изгледа треснула површина са скривеном запремином.

*\* Поменули смо да је Замјатин само исходиште идеје, њено обликовање у Ваш коначни потпис је управо у нечему у чему сте препознатљиви: у садејству светла и таме које обликује површине Ваше нове стварности. Изложба је мултимедијална, што отвара могућности различитих „читања”. Како је она ауторско, интегрисано?*

– Остао сам у црно-белом ликовном изразу да бих био што јаснији у ономе што саопштавам. Било ми је занимљиво како се додирује типографија са површином цртежа и покретним сенкама. Осећај да су они сродници, добро се ишчитавао у самој поставци. Вишемедијски приступ једној теми је увек узбудљив и ризичан. Све зависи од тога шта хоћете тиме да покажете. Ако је идеја јасна онда ће различити медији у пуној мери допринети томе.

Повдвљачим поново, садржина изложбе је у дијалогу, не само мене са текстом Замјатина, већ и у релацији употребљених различитих медија међусобно. Вођен таквим приступом, искористио сам носећи стуб галерије за аплицирање цитата и тако им дао централни значај. Све друго сам постављао драматургијом одмотавања око основне идеје. Кад посматрач уђе у галерију и крене да чита затечен текст на стубу, неминовно са обилажењем око њега уочава различите позиције текста и околног ликовног материјала.

Тако све добија један дубљи ликовни смисао поред садржине која му се нуди речима. Од помоћи ми је било и мишљење творца појма дисконтинуитета математичара Дедекинда, где он каже: „Ако простор стварно постоји, није нужно да буде непрекидан. Многа његова својства остала би иста и да је испрекидан. Али ништа нас не би спречило, ако хоћемо да испунимо те празнине мишљењем, и да га учинимо непрекидним.”

У пуној мери овај навод открива праву структуру изложбе.

*\* Зар је могуће да ће бити некакво сутра? – пита се Замјатин. Ви сте се са њим „дописивали”. Какав је одговор?*

– Изложбом сам потцртао жељу да разумем написано. Да низови слова у пространству белог папира нису остали у времену свог настанка. Силно сам се смејао свакој гротескној ситуацији осликаног његовим умом и очима. Многе видљиве сличности удаљених друштвених модела јасно показују генијалност Замјатина. Одговор би могао да се налази у успостављеном дијалогу, у важности и најмањег доприноса универзалној култури Слободе. ■

Драгана МАРКОВИЋ